

Pünkösdi népszokások

Pünkösöd szintén mozgó ünnep, mely ötven nap után követi Húsvétot. Rendszerint május 10 és 13 között ünnepeljük. A keresztény egyház ezen a napon a Szentlélek eljövételét ünnepli. A Szentlélek megjelenését megelőző erős szélzúgást a középkor idején Európában kürtökkel, harsonákkal utánozták. A „tüzes nyelveket” pedig sok helyen égő kanócok dobálásával, tüzes kerekék gurításával jelenítették meg. Annak jelképeiként a csíki falvakban fehér galambokat röpítettek szabadon a mise alatt.

A 18. század idején Csíksomlyón barokkos, külsőségekben gazdag búcsújárás alakult ki, melyet az egyházi propaganda szerint a protestáns erdélyi fejedelem ellen viselt sikeres csata emlékére szerveztek. A római katolikus búcsú szerkezetében számtalan pogánykori gyakorlat is fennmaradt: pl. növénykultusz, napimádat, stb. Az első világháború után ennek a vallásos rendezvénynek elsősorban a nemzeti jelentései erősödtek meg. A csíksomlyói pünkösdi búcsú az 1989-es romániai decemberi események után összmagyar ünneppé változott.

A magyar nyelvterületen az egyik legismertebb pünkösdi szokás a „király”-választás volt. Erre a jelképes eseményre rendszerint lóverseny keretében került sor. A nyertes egy egész éven át különleges jogokkal és kiváltságokkal rendelkezett. Például minden lakodalomba, mulatságra meghívták, a kocsmákban ingyen fogyaszthatott, apróbb vétségeit elengedték, stb. Már a 16. században közismert volt az a szólás, hogy „rövid volt, mint a pünkösdi királyság...” A 16–17. századok idején a magyar lovasezredekben lóverseny keretében választottak *májuskirályt*. A pünkösdi lóverseny Erdélyben, Szászrégen környékén (pl. Dedrásdzéplakon) egészen a második világháborút követő kollektivizálásig fennmaradt.

A magyar nyelvterület nagyobb részén Pünkösdkor a kisebb gyermekek lakodalmas menetet utánozva, menyasszonynak és vőlegénynek felöltözött alakoskodóval az élen, speciális rítuséneket dalolva vonultak végig a falu utcáin. Szinte napjainkig fennmaradt a pünkösdi király- és királynőjárás gyakorlata is. Több székely- és szászöldi faluban Pünkösöd idején az iskolás gyermekek királyt és királynét választottak, majd alkalomhoz fűződő énekeket dalolva házról házra vonultak. A királynő és a király feje fölé rendszerint díszes kendőt tartottak, lábuk elé pedig színes virágszirmokat hintettek. Ennek párhuzamát Sóvidéken (pl. Parajdon és Sófálván) *hesspávázásnak* nevezik, s a felvonuló gyermekcsoportot zászlósok követték két sorban. A háziasszonyok rendszerint adományokkal látták el a szokásban résztvevő kisgyermeket.

Az erdélyi magyar közösségekben is számtalan zöld növényi szimbólum jelenik meg a pünkösdi szokások szerkezetében. A szászok szomszédságában élő magyarságnál ilyenkor került sor a lányos házak, kapuk zöld ággal való feldíszítésére. Több vidékünkön ilyenkor bontották le a május elsején felállított díszes fá-

kat. Nagyon sok erdélyi magyar faluban Pünkösdkor mezei ünnepeket és mulatságokat szerveztek a települések melletti ligetekben, erdők szélén. Ez az ünnep ugyanakkor fontos párválasztó napnak is számított, mivel a pünkösdi bálók, táncmulatságok alkalmával a fiatalok rendszerint kiszemelték jövődöbelijüket. Egészen az 1962-es kollektivizálásig a legtöbb erdélyi faluban muzsikus cigányok köszöntötték fel a magyar gazdák családrait. Polgáriasultabb településeken Pünkösöd hajnalán fúvós zenekarok ébresztették és köszöntötték a falvak lakóit.

Ezt az időszakot ugyanakkor „veszélyes” periódusnak is vélték, amikor a különböző „ártalmas” lények hatalma megerősödött. A gazdák zöld ágakat helyeztek el az istállók, házak és telkek bejáratánál, hogy a gonosz erőket távoltartsák családtagjaiktól és állataiktól.

Pünkösöd

Népköltészet

Elhozta az Isten
Piros pünkösöd napját,
Mi is meghordozzuk
Királykisasszonykát,
Királykisasszonynak
Rózsakoszorúját,
Ifjú legényeknek
Szegefű bokrétáját.
Öreg embereknek
Csutora borocskát,

Öreg asszonyoknak
Töltött galambocskát.
Nem anyámtól lettem,
Rózsafán termettem,
Piros pünkösöd napján
Hajnalban születtem.
Ritka az a búza,
Kibe' konkoly nincsen,
Ritka az a szerelem,
Kibe' hiba nincsen.